ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

zo 16. júla 2009 *

Vo veci C-208/07,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Bayerisches Landessozialgericht (Nemecko) z 15. marca 2007 a doručený Súdnemu dvoru 20. apríla 2007, ktorý súvisí s konaním:

Petra von Chamier-Glisczinski

proti

Deutsche Angestellten-Krankenkasse,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory A. Rosas, sudcovia A. Ó Caoimh (spravodajca), J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus a P. Lindh,

* Jazyk konania: nemčina.

generálny advokát: P. Mengozzi,
tajomník: B. Fülöp, referent,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 12. júna 2008,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— pán von Chamier-Glisczinski, ktorý vstúpil do konania namiesto P. von Chamier-Glisczinski, v zastúpení: O. Kieferle, Rechtsanwalt,

— nemecká vláda, v zastúpení: M. Lumma a J. Möller, splnomocnení zástupcovia,

— nórska vláda, v zastúpení: J. A. Dalbakk, P. Wennerås a K. Fløistad, splnomocnení zástupcovia,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: V. Kreuschitz, splnomocnený zástupca,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 11. septembra 2008,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 19 nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva v znení zmenenom, doplnenom a aktualizovanom nariadením Rady (ES) č. 118/97 z 2. decembra 1996 (Ú. v. ES L 28, 1997, s. 1; Mim. vyd. 05/003, s. 3) zmenenom a doplnenom nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1386/2001 z 5. júna 2001 (Ú. v. ES L 187, s. 1; Mim. vyd. 05/004, s. 129, ďalej len „nariadenie č. 1408/71“), ako aj článkov 18 ES, 39 ES a 49 ES, a článku 10 nariadenia Rady (EHS) č. 1612/68 z 15. októbra 1968 o slobode pohybu pracovníkov v rámci spoločenstva (Ú. v. ES L 257, s. 2; Mim. vyd. 05/001, s. 15), zmeneného a doplneného nariadením Rady (EHS) č. 2434/92 z 27. júla 1992 (Ú. v. ES L 245, s. 1; Mim. vyd. 05/002, s. 69, ďalej len „nariadenie č. 1612/68“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi pani von Chamier-Glisczinski a Deutsche Angestellten-Krankenkasse (nemecká zdravotná poisťovňa zamestnancov, ďalej len „DAK“) z dôvodu zamietnutia prebrať určité náklady týkajúce sa starostlivosti, ktorá jej bola poskytnutá v špecializovanom zariadení nachádzajúcom sa v Rakúsku.

3 Pani von Chamier-Glisczinski zomrela 20. mája 2007. Jej manžel pokračuje v konaní vo veci samej.

Právny rámec

Právo Spoločenstva

4 Článok 1 nariadenia č. 1408/71 stanovuje, že na účely tohto nariadenia:

„a) ‚zamestnanec' a , samostatne zárobkovo činná osoba' znamená:

i) každú osobu povinne alebo voliteľne nepretržite poistenú pre prípad jednej alebo viacerých udalostí pokrytých časťami systému sociálneho zabezpečenia pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby alebo v rámci osobitného systému pre štátnych zamestnancov;

…

f) i) *rodinný príslušník* znamená akúkoľvek osobu definovanú alebo uznanú za rodinného príslušníka… právnymi predpismi, podľa ktorých sa poskytujú dávky, alebo…

…

h) *bydlisko* znamená zvyčajné bydlisko;

i) *pobyt* znamená prechodné bydlisko;

…

o) *príslušná inštitúcia* znamená:

i) inštitúciu, u ktorej je dotknutá osoba poistená v čase žiadosti o dávku

alebo

…

p) *inštitúcia miesta bydliska* a *inštitúcia miesta pobytu* znamená inštitúciu príslušnú poskytovať dávky v mieste, kde má dotknutá osoba bydlisko a inštitúciu príslušnú poskytovať dávky v mieste, kde má dotknutá osoba pobyt podľa právnych predpisov uplatňovaných touto inštitúciou alebo, ak takáto inštitúcia neexistuje, inštitúciu určenú príslušným orgánom daného členského štátu;

q) *príslušný štát* znamená členský štát, na území ktorého sa príslušná inštitúcia nachádza;

…“

5 Článok 2 ods. 1 toho istého nariadenia stanovuje:

„Toto nariadenie sa vzťahuje na zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby alebo študentov, na ktoré sa vzťahuje alebo sa vzťahovali právne predpisy jedného alebo viacerých členských štátov a ktoré sú štátnymi príslušníkmi jedného z členských štátov, alebo ktoré sú osobami bez štátnej príslušnosti, alebo utečencami s bydliskom na území jedného z členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých.“

6 Podľa jeho článku 4 ods. 1 písm. a) sa nariadenie č. 1408/71 vzťahuje na všetky právne predpisy, ktoré sa týkajú častí sociálneho zabezpečenia, najmä časti „nemocenské dávky“.

7 Článok 19 nariadenia č. 1408/71 s nadpisom „Bydlisko v inom členskom štáte ako je príslušný štát — všeobecné pravidlá“ uvedený v oddiele 2 s nadpisom „Zamestnanci alebo samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinní príslušníci“, v kapitole 1 hlave III stanovuje:

„1. Zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba s bydliskom na území iného členského štátu, ako je príslušný štát, ktorá spĺňa podmienky právnych predpisov príslušného štátu na nárok na dávky… v štáte, kde má bydlisko:

a) vecné dávky poskytované v mene príslušnej inštitúcie od inštitúcie miesta bydliska v súlade s ustanoveniami právnych predpisov, ktoré táto inštitúcia uplatňuje tak, akoby bol poistený u nej;

b) peňažné dávky poskytované príslušnou inštitúciou v súlade s právnymi predpismi, ktoré uplatňuje. Na základe dohody medzi príslušnou inštitúciou a inštitúciou miesta bydliska môže však v mene príslušnej inštitúcie v súlade s právnymi predpismi príslušného štátu takéto dávky poskytovať inštitúcia miesta bydliska z poverenia príslušnej inštitúcie v súlade s právnymi predpismi príslušného štátu.

2. Ustanovenia odseku 1 sa použijú obdobne aj na rodinných príslušníkov, ktorí majú bydlisko na území iného členského štátu, ako je príslušný štát, ak nemajú nárok na takéto dávky podľa právnych predpisov štátu, na území ktorého majú bydlisko.

…“

8 V tom istom oddiele uvedený článok 22 nariadenia č. 1408/71 má nadpis „Pobyt mimo príslušného štátu — návrat do miesta bydliska v inom členskom štáte alebo jeho zmena

do iného členského štátu počas choroby alebo materstva — potreba odchodu do iného členského štátu za vhodným ošetrením“. Podľa znenia tohto článku:

„1. Zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, ktorá spĺňa podmienky právnych predpisov príslušného štátu na nárok na dávky… [a]

…

b) ktorá po získaní nároku na dávky uhraditeľné príslušnou inštitúciou má povolenie tejto inštitúcie… preložiť svoje bydlisko na územie iného členského štátu

…

má nárok na:

i) vecné dávky poskytované v mene príslušnej inštitúcie inštitúciou miesta pobytu alebo bydliska v súlade s ustanoveniami právnych predpisov, ktoré uplatňuje táto inštitúcia tak, akoby bol u nej poistený. Dĺžka doby, počas ktorej sa dávky poskytujú, sa však spravuje právnymi predpismi príslušného štátu;

ii) peňažné dávky poskytované príslušnou inštitúciou v súlade s ustanoveniami právnych predpisov, ktoré uplatňuje. Na základe dohody medzi príslušnou inštitúciou a inštitúciou miesta pobytu alebo bydliska môže takéto dávky v súlade s ustanoveniami právnych predpisov príslušného štátu poskytovať inštitúcia miesta pobytu alebo bydliska v mene príslušnej inštitúcie.

2. Povolenie požadované podľa odseku 1 písm. b) je možné odmietnuť len v prípade, ak sa zistí, že by presun dotknutej osoby ohrozil jej zdravotný stav alebo poskytované lekárske ošetrenie.

…

3. Ustanovenia odsekov 1 a 2 sa obdobne vzťahujú na rodinných príslušníkov zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby.

…“

9 V súlade s článkom 36 nariadenia č. 1408/71 vecné dávky poskytované inštitúciou niektorého členského štátu v mene inštitúcie iného členského štátu na základe najmä článkov 19 a 22 tohto nariadenia sa nahradia v celom rozsahu. Také náhrady sú určené a sa uskutočňujú v súlade s článkami 93 až 95 nariadenia Rady (EHS) č. 574/72 z 21. marca 1972, ktorým sa stanovuje postup pri vykonávaní nariadenia (EHS) č. 1408/71 (Ú. v. ES L 74, s. 1; Mim. vyd. 05/001, s. 83).

10 Podľa článku 10 nariadenia č. 1612/68:

„1. Spolu s pracovníkom, ktorý je štátnym príslušníkom jedného členského štátu a je zamestnaný na území iného členského štátu, majú bez ohľadu na svoju štátnu príslušnosť právo usadiť sa:

a) jeho manželka/jej manžel a potomkovia, ak majú menej ako 21 rokov alebo sú závislými osobami;

…“

Nemecké právo

11 Kniha XI zákonníka sociálneho zabezpečenia (Sozialgesetzbuch, ďalej len „SGB XI“) stanovuje systém poistenia proti riziku odkázanosti (ďalej len „poistenie pre prípad odkázanosti“).

12 V písomnej odpovedi doručenej do kancelárie Súdneho dvora 20. apríla 2008 na jeho písomnú otázku položenú 12. marca 2008, nemecká vláda vysvetlila niektoré aspekty tohto systému. Z tejto odpovede vyplýva, v spojení s písomnými pripomienkami Komisie Európskych spoločenstiev, že tento systém stanovuje rôzne formy pomoci, ktoré sa poskytujú odkázaným osobám, najmä vecnú dávku starostlivosti („Pflegesachleistung“) upravenú v článku 36 SGB XI, peňažnú dávku na starostlivosť, ak si sami zabezpečia poskytovanie starostlivosti („Pflegegeld“, ďalej len „peňažná dávka v odkázanosti“) upravenú v článku 37 SGB XI, a kombinovanú dávku („Kombination-

sleistung“) upravenú v článku 38 SGB XI, ako aj úplnú starostlivosť v opatrovateľskom ústave („vollstationäre Pflege“) upravenú v článku 43 SGB XI.

13 Na základe § 36 SGB XI osoby odkázané na domácu starostlivosť a opateru majú nárok na vecné dávky poskytované pracovníkmi zariadení ambulantných služieb, ktoré sú v zmluvnom vzťahu s Pflegekasse (ďalej len „poisťovňa pre prípad odkázanosti“). Náklady spojené s touto pomocou uhrádza táto poisťovňa do výšky hornej hranice sumy, ktorá sa mení v závislosti od stupňa odkázanosti príjemcu. Pre III. stupeň, v čase relevantnom pre skutkový stav veci samej, bola táto horná hranica stanovená na 2 800 DEM (asi 1 432 eur) mesačne a v prípadoch vyžadujúcich si intenzívnu starostlivosť môže byť zvýšená až na 3 750 DEM (asi 1 918 eur) mesačne. Uvedená poisťovňa poskytnutú pomoc prepláca podľa sadzieb stanovených v zmluve o poskytovaní služieb uzavretej s rôznymi zariadeniami ambulantných služieb. Domáce lekárske ošetrenia nie sú súčasťou vecných dávok upravených v § 36 SGB, ale sú kryté zdravotným poistením.

14 Peňažná dávka v odkázanosti stanovená v § 37 SGB XI umožňuje, že odkázané osoby majú nárok na mesačnú peňažnú dávku na starostlivosť ak si samé zabezpečia poskytovanie starostlivosti a opatery, ktorú potrebujú. Príjemca môže túto dávku použiť voľne, a teda aj na zaplatenie služieb, ktoré nie sú kryté poistením pre prípad odkázanosti alebo ktoré sú poskytované osobami nepatriacimi k zmluvným opatrovateľským službám. Výška peňažnej dávky sa tiež mení v závislosti od stupňa odkázanosti. Pre III. stupeň bola táto suma v čase relevantnom pre skutkový stav veci samej stanovená na 1 300 DEM (asi 665 eur) mesačne.

15 § 38 SGB XI upravuje takzvané kombinované dávky, t. j. kombináciu vecných dávok v zmysle článku 36 SGB XI a peňažnej dávky v odkázanosti stanovenej v § 37 SGB XI. V súlade s uvedeným § 38 poistenec, ktorý nevyužije v plnej výške dávky, na ktoré má nárok na základe uvedeného § 36, môže zároveň dostať peňažnú dávku v odkázanosti podľa § 37 vo výške zníženej o percentuálnu sadzbu zodpovedajúcu výške využitých vecných dávok stanovených v § 36. Príjemca sám rozhoduje, v akom pomere chce vecné

dávky využiť. Zo spisu predloženom Súdnemu dvoru vyplýva, že kombinované dávky zodpovedajú cieľu umožniť väčšiu samostatnosť pri organizovaní domácej starostlivosti o odkázané osoby.

16 Výkony, ktorých výška prekračuje hornú hranicu stanovenú pre poistenie pre prípad odkázanosti, si odkázaná osoba hradí sama.

17 Okrem toho podľa § 43 SGB XI, ktorého znenie uviedla Komisia vo svojich pripomienkach, odkázané osoby majú nárok na úplnú starostlivosť v opatrovateľskom ústave, pokiaľ domáca starostlivosť alebo čiastočná starostlivosť v opatrovateľskom ústave nie je možná, alebo vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu neprichádza do úvahy. V takom prípade poisťovňa pre prípad odkázanosti paušálne uhrádza náklady na opateru, náklady na zdravotnú starostlivosť a náklady na sociálnu starostlivosť. Pre osoby zaradené do III. stupňa odkázanosti bola táto paušálna suma v čase relevantnom pre skutkový stav veci samej 2 800 DEM (asi 1 432 eur) a vo výnimočných prípadoch vyžadujúcich si obzvlášť intenzívnu starostlivosť 3 300 DEM (asi 1 688 eur). Celková suma uhrádzaná poisťovňou pre prípad odkázanosti nesmie prekročiť 75 % celkovej výšky nákladov na pobyt odkázanej osoby v špecializovanom zariadení. Poistenec, ktorý sa rozhodne pre pobyt v opatrovateľskom ústave s úplnou starostlivosťou má, napriek tomu, že uvedená poisťovňa pre prípad odkázanosti jeho pobyt v ústave so zreteľom na jeho zdravotný stav nepovažuje za nevyhnutný, nárok na príspevok vo výške hornej hranice sumy stanovenej v § 36 SGB XI pre príslušný stupeň odkázanosti, do ktorého je zaradený.

18 Ďalej § 34 ods. 1 bod 1 SGB XI uvedený medzi spoločnými ustanoveniami tohto právneho predpisu stanovuje, s výhradou určitých výnimiek týkajúcich sa prechodných pobytov, ktoré nie sú relevantné vo veci samej, že nárok na dávky spočíva, kým sa poistenec nachádza v cudzine. Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania však vyplýva, že toto ustanovenie treba čítať vo svetle rozsudku Súdneho dvora z 5. marca 1998, Molenaar (C-160/96, Zb. s. I-843, body 39 a 44), v ktorom Súdny dvor rozhodol, že článkom 19 ods. 1, 25 ods. 1, a 28 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 odporuje, keď nárok na dávku, akou je peňažná dávka v odkázanosti stanovená v § 37 SGB XI je podmienený bydliskom poisteného na území štátu poistenia. Zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že nemecké orgány vychádzajú z toho, že podľa tohto rozsudku musia

poskytnúť mimo územia Nemecka peňažnú dávku v odkázanosti, keďže ide o peňažnú dávku, ale nie dávky, ktoré nemecké právo kvalifikuje ako vecné dávky, akými sú dávky upravené v § 36 alebo § 43 SGB XI.

19 Napokon zo spisu predloženého Súdnemu dvoru tiež vyplýva, že na základe § 72 SGB XI poisťovne pre prípad odkázanosti môžu poskytovať úplnú starostlivosť v zmysle § 43 rovnakého právneho predpisu len v rámci špecializovaných zariadení, ktoré sú zmluvnými zariadeniami v zmysle tohto predpisu.

Rakúske právo

20 Je nesporné, že rakúske právo nestanovuje vecné dávky určené na pokrytie rizika odkázanosti ani osobám, ktoré sa nachádzajú v situácii, ako je situácia pani von Chamier-Glisczinski.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

21 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pani von Chamier-Glisczinski, nemecká štátna príslušníčka s bydliskom v Mníchove (Nemecko), ako odkázaná osoba poberala od DAK, inštitúcie sociálneho zabezpečenia, v ktorej bola poistená prostredníctvom svojho manžela, kombinované dávky poistenia pre prípad odkázanosti upravené v § 38 SGB XI zodpovedajúce dávkam pre III. stupeň.

22 Na žiadosť o objasnenie adresovanú vnútroštátnemu súdu na základe článku 104 ods. 5 rokovacieho poriadku, tento súd zaslal Súdnemu dvoru dva listy, doručené Súdnemu

dvoru 11. a 18. apríla 2008, jeden pochádzajúci od žalujúcej strany vo veci samej a druhý od DAK.

23 V liste žalujúcej strany vo veci samej sa najmä uvádza, že pán von Chamier-Glisczinski pracoval ako zamestnanec v Nemecku v období od 1. marca 1987 do 30. júna 2002, ale od augusta 2001 bol oslobodený od plnenia pracovných povinností na základe dohody o rozviazaní pracovného pomeru. Na pojednávaní pán von Chamier-Glisczinski v odpovedi na určité otázky položené Súdnym dvorom okrem iného upresnil, že táto dohoda bola uzatvorená najmä z dôvodu skutočnosti, že sa už nepovažoval za schopného zabezpečiť sám vo svojej domácnosti opateru, akú si vyžadoval zdravotný stav jeho manželky.

24 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ako aj zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že 27. augusta 2001 pán von Chamier-Glisczinski v podstate žiadal DAK, aby dávky poistenia pre prípad odkázanosti, na ktoré mala pani von Chamier--Glisczinski nárok na základe nemeckej právnej úpravy sa poskytovali vo forme úplnej starostlivosti stanovenej v § 43 SGB XI v opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v Rakúsku, do ktorého si ona želala ísť (ďalej len „žiadosť z 27. augusta 2001“). Na pojednávaní pán von Chamier-Glisczinski v tejto súvislosti upresnil, že so zreteľom na plánované prevzatie podniku nachádzajúceho sa blízko Salzburgu (Rakúsko) prial si umiestniť svoju manželku v opatrovateľskom ústave v blízkosti tohto mesta.

25 DAK žiadosť z 27. augusta 2001 zamietla rozhodnutím z 31. augusta 2001, v ktorom ako dôvod najmä uviedla, že v prípadoch, akým je situácia pani von Chamier-Glisczinski, rakúske právo nestanovuje poskytovanie vecných dávok pre osoby poistené v rámci systému sociálneho zabezpečenia tohto členského štátu. Podľa DAK, pani von Chamier-Glisczinski mala však nárok na peňažné dávky v odkázanosti podľa § 37 Sozialgesetzbuch XI stanovené pre III. stupeň vo výške 1 300 DEM (664,68 eura).

26 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že sa pani von Chamier-Glisczinski od 17. septembra 2001 do 18. decembra 2003 zdržiavala v opatrovateľskom

ústave v Rakúsku, kde sa premiestnila, ako je uvedené v rozhodnutí vnútroštátneho súdu, lebo jej manžel mal v úmysle hľadať si tam prácu.

27 V liste žalujúcej strany vo veci samej uvedeného v bode 22 tohto rozsudku sa však tvrdí, že pán von Chamier-Glisczinski si hľadal prácu v Rakúsku od augusta 2001. aby „mohol byť v blízkosti svojej manželky“. Ďalej pán von Chamier-Glisczinski na pojednávaní uviedol, že so zreteľom na prevzatie rakúskeho podniku, spomenuté v bode 24 tohto rozsudku, väčšinu času trávil v Salzburgu, svoje bydlisko v Mníchove si však zachoval. Na pojednávaní tiež upresnil, že vo februári 2002 stroskotali vyjednávania týkajúce sa prevzatia uvedeného podniku, takže si musel od toho času hľadať zamestnanie v Rakúsku.

28 Rozhodnutím z 20. marca 2002 DAK zamietla sťažnosť proti rozhodnutiu z 31. augusta 2001. Zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že sťažnosť bola zamietnutá najmä z dôvodu, že úplnú starostlivosť v opatrovateľskom ústave stanovenú v § 43 SGB XI nie je možné „vyviesť“, lebo ide o vecnú dávku. Podľa DAK na základe rozsudku Molenaar, už citovaného, je možné v Rakúsku poskytnúť iba dávku v odkázanosti, ako peňažnú dávku bez obmedzenia podľa § 34 SGB XI. Okrem toho podľa DAK dotknuté špecializované zariadenie nachádzajúce sa v Rakúsku nebolo zmluvným zariadením v zmysle SGB XI, pričom aj na samotnom území Nemecka úplnú starostlivosť stanovenú v § 43 tohto predpisu môžu poskytovať iba zmluvné zariadenia v zmysle tohto právneho predpisu.

29 Na pojednávaní pán von Chamier-Glisczinski upresnil, že od konca roka má prihlásenú podnikateľskú činnosť v Nemecku, premiestnil svoje bydlisko do Laufen (Nemecko) a svoju manželku zobral späť do Nemecka. Z listu žalujúcej strany vo veci samej uvedenom v bode 22 tohto rozsudku vyplýva, že od júla 2004 mohla byť pani von Chamier-Glisczinski v opatere v opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v priamom susedstve Laufen, teda v mieste, kde jej manžel v apríli 2004 umiestnil sídlo svojej podnikateľskej činnosti.

30 Z listu DAK uvedenom v bode 22 tohto rozsudku vyplýva, že pán von Chamier-Glisczinski bol jej poistencom a bol:

— voliteľne poistený do 30. júna 2002 ako zamestnanec,

— povinne poistený v období od 1. júla 2002 do 18. decembra 2003, lebo bol registrovaný ako uchádzač o zamestnanie na úrade práce v Mníchove, od ktorého poberal dávky v nezamestnanosti a

— od 19. decembra 2003 poistený ako samostatne zárobkovo činná osoba.

31 Rozsudkom z 11. októbra 2005 Sozialgericht München (sociálny súd Mníchov) zamietol žalobu podanú proti rozhodnutiu DAK z 20. marca 2002.

32 V rámci odvolania, ktoré podala žalujúca strana proti rozsudku na Bayerisches Landessozialgericht (krajinský sociálny súd v Bavorsku), opätovne požaduje za obdobie od 17. septembra 2001 do 18. decembra 2003 náhradu nákladov súvisiacich s pobytom v opatrovateľskom ústave v Rakúsku vo výške rozdielu medzi už poskytnutými peňažnými dávkami v odkázanosti podľa § 37 SGB XI a sumou stanovenou nemeckou právnou úpravou pre úplnú starostlivosť upravenú v § 43 SGB XI.

33 Na podporu svojich tvrdení uvádza, že vecné dávky fakticky pre DAK zodpovedajú peňažným dávkam, preto neexistuje žiadne prípustné rozlišovacie kritérium pre vylúčenie vývozu vecných dávok. Dodáva, že odoprením poskytnutia vecných dávok došlo k porušeniu článku 39 ES v spojení s článkom 10 nariadenia Rady č. 1612/68 obdobne uplatniteľného. Nakoniec uvádza, že došlo aj k porušeniu slobodného poskytovania služieb podľa článku 49 ES.

34 Za týchto podmienok Bayerisches Landessozialgericht, keďže usúdil, že riešenie veci, v ktorej koná, závisí od výkladu práva Spoločenstva, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 19 ods. 1 písm. a), prípadne v spojení s odsekom 2, nariadenia (EHS) č. 1408/71 so zreteľom na článok 18 ES a články 39 ES a 49 ES v spojení s článkom 10 nariadenia… č. 1612/68 vykladať v tom zmysle, že zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba, prípadne rodinný príslušník nedostane žiadne peňažné alebo náhradné dávky poskytované v mene príslušnej inštitúcie inštitúciou miesta bydliska, ak právne predpisy platné pre poslednú uvedenú inštitúciu nestanovujú pre osoby v nej poistené vecné dávky, ale len peňažné dávky?

2. V prípade, že neexistuje takýto nárok, existuje so zreteľom na článok 18 ES alebo na články 39 ES a 49 ES nárok na prebratie nákladov — po predchádzajúcom povolení — na pobyt v opatrovateľskom ústave v inom členskom štáte voči príslušnej inštitúcii vo výške dávok, ktoré sa majú poskytnúť v príslušnom členskom štáte?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

35 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že vnútroštátny súd svojou prvou otázkou žiada o určenie, či sa má nariadenie č. 1408/71 prípadne vykladať vo svetle článkov 18 ES, 39 ES, ako aj článku 49 ES a so zohľadnením článku 10 nariadenia č. 1612/68 v tom zmysle, že odkázaná osoba poistená ako rodinný príslušník zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby má nárok na poskytnutie dávok vo forme náhrady nákladov alebo prebratia výdavkov príslušnou inštitúciou, keď na rozdiel od systému sociálneho zabezpečenia príslušného štátu tento systém členského štátu, kde má táto osoba bydlisko, nestanovuje pre svojich poistencov poskytovanie vecných dávok v situácii odkázanosti, aká je situácia uvedenej osoby.

36 Žalujúca strana vo veci samej v tejto súvislosti tvrdí, že prakticky tak ako vecné dávky sa môžu poskytnúť vo forme náhrady nákladov, nič nebráni vývozu takej dávky a že poistenec má nárok voči príslušnej inštitúcii na prebratie zodpovedajúcich výdavkov vo výške dávok, ktoré sa majú poskytnúť v členskom štáte tejto inštitúcie.

37 Nemecká a nórska vláda, ako aj Komisia naopak zastávajú názor, že článok 19 ods. 1 písm. a) a b) nariadenia č. 1408/71 jasne rozlišuje vecné dávky od peňažných dávok tým, že zavádza dvojitý mechanizmus, podľa ktorého v členskom štáte miesta bydliska zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba dostáva na jednej strane vecné dávky v súlade s právnou úpravou uplatniteľnou pre inštitúciu miesta bydliska a na druhej strane peňažné dávky v súlade s právnou úpravou uplatniteľnou pre príslušnú inštitúcia. Premiestnenie miesta bydliska do iného členského štátu preto môže viesť k úplnej alebo čiastočnej strate nárokov na dávky sociálneho zabezpečenia. Keďže vo veci samej rakúske právo stanovuje iba peňažné dávky pre osoby nachádzajúce sa v situácii ako je situácia pani von Chamier-Glisczinski a vylučuje vecné dávky, nemôže sa žalujúca strana vo veci samej opierať o článok 19 ods. 1 nariadenia č. 1408/71 na účely

žiadosti o náhradu určitých výdavkov vzniknutých v špecializovanom opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v Rakúsku.

38 V súvislosti s týmito bodmi je potrebné najskôr pripomenúť, že podľa svojho článku 2 ods. 1 sa nariadenie č. 1408/71 uplatňuje najmä na zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby, na ktoré sa vzťahujú alebo sa vzťahovali právne predpisy jedného alebo viacerých členských štátov a ktoré sú štátnymi príslušníkmi jedného z členských štátov, ako aj na ich rodinných príslušníkov a ich pozostalých. Podľa článku 1 písm. a) i) tohto nariadenia pojmy „zamestnanec“ a „samostatne zárobkovo činná osoba“ znamenajú najmä každú osobu povinne alebo voliteľne nepretržite poistenú pre prípad jednej alebo viacerých udalostí pokrytých časťami systému sociálneho zabezpečenia pre zamestnancov alebo samostatne zárobkovo činné osoby. Na základe uvedeného článku 1 písm. f) i) na účely uplatnenia uvedeného nariadenia pojem „rodinný príslušník“ znamená okrem iného akúkoľvek osobu definovanú alebo uznanú za rodinného príslušníka právnymi predpismi, na základe ktorých sa poskytujú dávky.

39 Z uvedeného vyplýva, že poistenci, ako sú manželia von Chamier-Glisczinski, spadajú do osobnej pôsobnosti nariadenia č. 1408/71. Na jednej strane totiž, ako vyplýva z bodu 30 tohto rozsudku, v okamihu rozhodnutí DAK uvedených v bodoch 25 a 28 tohto rozsudku zamietajúce poskytnutie žiadaných dávok v plnom rozsahu a následne zamietajúce sťažnosť podanú proti pôvodnému rozhodnutiu, bol pán von Chamier-Glisczinski voliteľne poistený v DAK. Na druhej strane najmä z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že pani von Chamier-Glisczinski bola v DAK poistená prostredníctvom svojho manžela.

40 Okrem toho treba pripomenúť, že Súdny dvor už rozhodol, že dávky aké sú poskytované v rámci nemeckého systému poistenia pre prípad odkázanosti vykazujúc znaky, ktoré sú pre ne charakteristické, patria medzi „nemocenské dávky“ v zmysle článku 4 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 1408/71, lebo ich základným cieľom je doplniť dávky zdravotného poistenia, s ktorými sú okrem iného organizačne prepojené na účely zlepšenia zdravotného stavu a života odkázaných osôb (pozri v tomto zmysle rozsudok Molenaar, už citovaný, body 24 a 25).

41 Tieto dávky spadajú teda pod kapitolu 1 hlavy III nariadenia č. 1408/71, ktorá obsahuje články 18 až 36.

42 V tejto súvislosti vnútroštátny súd formuloval položenú otázku so zreteľom na znenie článku 19 nariadenia č. 1408/71. Vo svetle judikatúry Súdneho dvora, najmä rozsudkov z 10. marca 1992, Twomey (C-215/90, Zb. s. I-1823, bod 18), a zo 17. septembra 2002, Baumbast a R (C-413/99, Zb. s. I-7091, bod 89), toto ustanovenie zaručuje na účet príslušného štátu nárok zamestnancom alebo samostatne zárobkovo činným osobám, ako aj ich rodinným príslušníkom s bydliskom v inom členskom štáte, ktorých zdravotný stav si vyžaduje starostlivosť na území členského štátu bydliska, na poskytnutie vecných nemocenských dávok prostredníctvom inštitúcie posledného uvedeného členského štátu.

43 V prejednávanej veci so zreteľom na skutkové okolnosti sporu vo veci samej treba preskúmať, či namiesto článku 19 nariadenia č. 1408/71 nie je možné zohľadniť jeho článok 22. Totiž aj keď vnútroštátny súd po formálnej stránke obmedzuje svoju otázku na výklad uvedeného článku 19, táto skutočnosť nie je prekážkou, aby Súdny dvor poskytol vnútroštátnemu súdu taký výklad práva Spoločenstva, ktorý by mu mohol pomôcť rozhodnúť v predloženej veci bez ohľadu na to, či to vnútroštátny súd uviedol, alebo neuviedol v znení svojej otázky (pozri v tomto zmysle, najmä rozsudky zo 7. septembra 2004, Trojani, C-456/02, Zb. s. I-7573, bod 38; z 15. septembra 2005, Ioannidis, C-258/04, Zb. s. I-8275, bod 20, a z 26. apríla 2007, Alevizos, C-392/05, Zb. s. I-3505, bod 64).

44 Zo spisu predloženého Súdnemu dvoru vyplýva, že pani von Chamier-Glisczinski už pred žiadosťou z 27. augusta 2001 poberala dávky stanovené nemeckým systémom poistenia pre prípad odkázanosti vo forme kombinovaných dávok podľa § 38 SGB XI. Podľa toho sa zdá, že už v momente podania tejto žiadosti spĺňala podmienku odkázanosti, ktorá jej založila nárok na dávky stanovené týmto systémom vrátane nároku na úplnú starostlivosť v opatrovateľskom ústave podľa § 43 SGB XI, pokiaľ domáca starostlivosť alebo čiastočná starostlivosť v opatrovateľskom ústave nie je možná, alebo vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu neprichádza do úvahy.

45 Taká okolnosť by mohla, pokiaľ ju potvrdí vnútroštátny súd, viesť k zohľadneniu článku 22 ods. 1 písm. b) a ods. 3 nariadenia č. 1408/71. Ako totiž vyplýva najmä z nadpisu uvedeného článku 22, jeho odsek 1 písm. b) v spojení s jeho odsekom 3 prvým pododsekom sa týka najmä prípadu premiestnenia bydliska rodinného príslušníka zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby počas choroby do iného členského štátu ako je štát príslušnej inštitúcie.

46 V prejednávanej veci je predsa potrebné zaujať stanovisko k otázke, ktorý z článkov 19 alebo 22 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 1408/71 sa má uplatniť za osobitných skutkových okolností, aké sú v spore vo veci samej. Je potrebné totiž konštatovať, že v situácii, v akej sa nachádzala pani von Chamier-Glisczinski, mechanizmus zavedený týmito ustanoveniami, s výnimkou povolenia požadovaného podľa uvedeného článku 22 odseku 1 písm. b), ktoré je možné odmietnuť len v prípade, ak sa zistí, že by presun dotknutej osoby ohrozil jej zdravotný stav alebo poskytované lekárske ošetrenie, sa od seba nelíšia významným spôsobom, pokiaľ ide o ich výsledok. V skutočnosti, ako vyplýva z bodov 42 a 45 tohto rozsudku aj keď, články 19 a 22 ods. 1 písm. b) sa vzťahujú na rôzne situácie a majú teda rozličné ciele, poslaním oboch mechanizmov zavedených týmito ustanoveniami je zabezpečiť, aby najmä rodinný príslušník zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby dostal v členskom štáte inom ako je štát príslušnej inštitúcie vecné dávky na jej účet poskytnuté inštitúciou miesta bydliska alebo prípadne miesta pobytu v súlade s právnou úpravou uplatniteľnou pre inštitúciu tohto iného členského štátu, ako aj peňažné dávky v súlade s právnou úpravou uplatniteľnou pre príslušnú inštitúciu, poskytnuté alebo priamo touto poslednou uvedenou inštitúciou alebo na jej účet.

47 Ako vyplýva z bodov 24, 25 a 32 tohto rozsudku, žiadosťou z 27. augusta 2001 pani von Chamier-Glisczinski v podstate žiadala, aby dostala dávky kvalifikované podľa nemeckej právnej úpravy ako vecné, na ktoré mala nárok na základe tejto právnej úpravy so zreteľom na opateru, ktorá sa mala poskytnúť v špecializovanom zariadení nachádzajúcom sa v Rakúsku.

48 Nepochybne treba v kontexte nariadenia č. 1408/71 autonómne vykladať pojmy vecných dávok a peňažných dávok v práve Spoločenstva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. júna 2006, Acereda Herrera, C-466/04, Zb. s. I-5341, body 29 a 30). Súdny dvor už predsa rozhodol, pokiaľ ide o systém poistenia pre prípad odkázanosti vo veci samej, že dávky poistenia pre prípad odkázanosti predstavujú vo forme prevzatia alebo náhrady nákladov špecializovaného zariadenia vzniknutých stavom odkázanosti dotknutej osoby spadajú pod pojem vecných dávok v zmysle hlavy III nariadenia č. 1408/71 (pozri v tomto zmysle rozsudky Molenaar, už citovaný, body 6 a 32, ako aj z 8. júla 2004, Gaumain-Cerri a Barth, C-502/01 a C-31/02, Zb. s. I-6483, bod 26), pričom uvedené dávky zahŕňajú najmä úplnú starostlivosť stanovenú v § 43 SGB XI.

49 Je potrebné preto konštatovať, že dávky, aké sú predmetom žiadosti z 27. augusta 2001, aj keď pozostávajú z vyplácania peňažnej sumy, ktorá sa poskytuje ako náhrada nákladov, na rozdiel od tvrdenia žalujúcej strany vo veci samej, predstavujú vecné dávky v zmysle hlavy III nariadenia č. 1408/71 a teda spadajú pod jeho ustanovenia týkajúce sa takých dávok.

50 V tejto súvislosti je potrebné pripomenúť, že Súdny dvor už podal výklad článku 19 nariadenia č. 1408/71 v tomto zmysle, že poistenec za okolností, na ktoré sa vzťahuje toto ustanovenie, dostáva v členskom štáte svojho bydliska vecné dávky v rozsahu, v ktorom právne predpisy tohto štátu, bez ohľadu na špecifické pomenovanie systému sociálnej ochrany, ku ktorému sa pripája, stanovuje poskytovanie vecných dávok na účely pokrytia rovnakých rizík ako sú riziká kryté dotknutým poistením v príslušnom štáte (pozri v tomto zmysle rozsudok Molenaar, už citovaný, bod 37). Tento výklad je v súlade so znením uvedeného článku 19, ako aj s cieľom zabezpečiť, aby mal zamestnanec alebo samostatne zárobkovo činná osoba v členskom štáte bydliska alebo pobytu prístup k starostlivosti primeranej jeho zdravotnému stavu za rovnakých podmienok, aké platia pre osoby poistené v systéme sociálneho zabezpečenia tohto členského štátu.

51 Okrem toho v súlade s článkom 19 ods. 2 nariadenia č. 1408/71 rodinní príslušníci v zmysle uvedeného nariadenia poberajú na účet príslušného štátu vecné dávky

poskytované inštitúciou miesta ich bydliska v hraniciach a podľa spôsobu právnej úpravy, ktorú táto inštitúcia uplatňuje (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. júna 1995, Delavant, C-451/93, Zb. s. I-1545, bod 15).

52 Z bodu 46 tohto rozsudku vyplýva, že mechanizmy zavedené článkami 19 a 22 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 1408/71 sú podobné, teda analogicky to v zásade musí platiť aj pokiaľ ide o poistencov, na ktorých sa vzťahuje toto posledné menované ustanovenie v spojení s článkom 22 ods. 3 uvedeného nariadenia.

53 V dôsledku toho, bez ohľadu na to, či sa v spore vo veci samej uplatní článok 19 alebo článok 22 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 1408/71, je potrebné pripomenúť, že v súlade s mechanizmami zavedenými jedným alebo druhým z týchto ustanovení v prípade, že právna úprava členského štátu miesta bydliska dotknutého poistenca nestanovujú poskytovanie vecných dávok na pokrytie rizika, v súvislosti s ktorým sa tieto dávky požadujú, samotné nariadenie č. 1408/71 nevyžaduje poskytovanie týchto dávok mimo územia príslušného štátu príslušnou inštitúciou alebo na jej účet.

54 Za okolností, aké sú vo veci samej, článok 10 nariadenia č. 1612/68, ktoré sa uvádza v položenej prejudiciálnej otázke, nemá vplyv na tento výklad.

55 Na rozdiel od tvrdení nemeckej a nórskej vlády, ako aj Komisie sa články 19 a 22 nariadenia č. 1408/71 nemôžu vykladať v tom zmysle, že v prípade bydliska v členskom štáte, inom, ako je príslušný štát, sa prístup sociálne poistenej osoby k vecným dávkam riadi výlučne právnou úpravou členského štátu miesta bydliska, takže ak právne predpisy tohto členského štátu nestanovujú poskytovanie vecných dávok kryjúcich riziko, v súvislosti s ktorým sa tieto dávky požadujú, tieto ustanovenia by mali za následok, že príslušnej inštitúcii by sa bránilo v poskytnutí týchto vecných dávok.

56 Súčasne by to znamenalo ísť nad rámec cieľa nariadenia č. 1408/71 a zároveň vyčleniť sa mimo účelu a rámca článku 42 ES, ak by sa toto nariadenie vykladalo tak, že zakazuje členskému štátu, aby pracovníkom a ich rodinným príslušníkom priznal širšiu sociálnu ochranu, aká vyplýva z uplatnenia tohto nariadenia (pozri v tomto zmysle rozsudky z 10. januára 1980, Jordens-Vosters, 69/79, Zb. s. 75, bod 11; z 5. júla 1988, Borowitz, 21/87, Zb. s. 3715, bod 24, ako aj z 20. mája 2008, Bosmann, C-352/06, Zb. s. I-3827, body 27 až 29 a 33).

57 So zreteľom na vyššie uvedené treba na prvú položenú otázku odpovedať, že pokiaľ na rozdiel od systému sociálneho zabezpečenia príslušného štátu systém sociálneho zabezpečenia členského štátu, kde má bydlisko odkázaná osoba poistená ako rodinný príslušník zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby v zmysle nariadenia č. 1408/71, nestanovuje poskytovanie vecných dávok v situácii odkázanosti, aká je situácia tejto osoby, články 19 alebo 22 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia samé osebe nevyžadujú poskytovanie týchto dávok mimo územia príslušného štátu príslušnou inštitúciou alebo na jej účet.

O druhej otázke

58 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd, so zreteľom na prípad, v ktorom sú vecné dávky, v prospech poistených osôb ako rodinných príslušníkov zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby, ktoré sa nachádzajú v situácii odkázanosti ako je situácia pani von Chamier-Glisczinski, stanovené systémom sociálneho zabezpečenia príslušného štátu, ale nie systémom členského štátu miesta bydliska, pýta, či článkom 18 ES, 39 ES alebo 49 ES odporuje za okolností, aké sú vo veci samej právna úprava, ako je úprava zavedená § 34 SGB XI, na základe ktorej príslušná inštitúcia odmieta prebrať, nezávisle od mechanizmov zavedených článkom 19 alebo prípadne článkom 22 ods. 1 písm. b) nariadenia č. 1408/71, na neurčitú dobu náklady spojené s pobytom v opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v členskom štáte miesta bydliska do výšky sumy zodpovedajúcej dávkam, na ktoré by dotknutá osoba mala nárok, ak by jej bola poskytnutá rovnaká starostlivosť v zmluvnom zariadení nachádzajúcom sa v príslušnom štáte.

59 Žalujúca strana vo veci samej zastáva názor, že na základe článku 39 ES vecné dávky určené na opateru poistencov kryté poistením pre prípad odkázanosti sa majú poskytovať aj v iných členských štátoch ako je Spolková republika Nemecko, prinajmenšom vo forme náhrady alebo priameho prebratia nákladov týkajúce sa poskytnutej starostlivosti do výšky nemeckej sadzby.

60 Nemecká vláda naopak tvrdí, že rovnako ako Zmluva ES nevyžaduje upraviť — na základe výkladu v súlade s primárnym právom — právny predpis sekundárneho práva, podľa ktorého sa vecné dávky nemôžu vyviesť v určitých prípadoch, primárne právo neobsahuje priamy právny základ, ktorý by mohol tento predpis doplniť alebo nahradiť.

61 Nórska vláda poukazuje na osobitosti služieb poskytovaných v špecializovanom opatrovateľskom ústave na podporu svojho tvrdenia, že vo veci samej neexistuje nárok na prebratie určitých nákladov týkajúcich sa týchto služieb na základe článkov 39 ES a 49 ES.

62 Napokon Komisia tvrdí, že nariadenie č. 1408/71 upravuje situácie aká je vo veci samej a preto uplatnenie primárneho práva v prejednávanej veci je možné len v prípade nezákonnosti relevantných ustanovení tohto nariadenia. Tieto ustanovenia však nie sú z hľadiska primárneho práva neplatné. Kolízne normy a normy koordinácie, ktoré sú tam obsiahnuté, sú nevyhnutné na vylúčenie kumulácie dávok a sú odôvodnené praktickými úvahami.

63 Je vhodné najskôr pripomenúť, že z judikatúry, ako aj z článku 152 ods. 5 ES vyplýva, že právo Spoločenstva nezasahuje do právomoci členských štátov upraviť svoje systémy sociálneho zabezpečenia a zvlášť prijať právne predpisy, ktorých účelom je organizácia a poskytovanie zdravotníckych služieb a zdravotnej starostlivosti (rozsudok z 10. marca 2009, Hartlauer, C-169/07, Zb. s. I-1721, bod 29 a citovaná judikatúra). Pokiaľ chýba harmonizácia na úrovni Spoločenstva, je na právnej úprave každého členského štátu, aby stanovila podmienky poskytovania dávok sociálneho zabezpečenia. Pri výkone tejto právomoci však členské štáty musia dodržiavať právo Spoločenstva (pozri najmä rozsudky z 12. júla 2001, Smits a Peerbooms, C-157/99, Zb. s. I-5473, body 44 až 46, ako

aj z 18. marca 2004, Leichtle, C-8/02, Zb. s. I-2641, bod 29 a citovanú judikatúru), najmä ustanovenia Zmluvy týkajúce sa slobodného poskytovania služieb (pozri rozsudok z 19. apríla 2007, Stamatelaki, C-444/05, Zb. s. I-3185, bod 23), voľného pohybu pracovníkov (pozri rozsudok z 11. septembra 2008, Petersen, C-228/07, Zb. s. I-6989, bod 42) a tiež slobody priznanej každému občanovi Európskej únie pohybovať sa a mať pobyt na území členských štátov (pozri rozsudky z 23. novembra 2000, Elsen, C-135/99, Zb. s. I-10409, bod 33, a z 21. februára 2008, Klöppel, C-507/06, Zb. s. I-943, bod 16).

64 Ďalej Súdny dvor rozhodol, že prijatím nariadenia č. 1408/71 Rada so zreteľom na širokú mieru voľnej úvahy, ktorú má pokiaľ ide o voľbu najvhodnejších opatrení na dosiahnutie výsledku stanoveného v článku 42 ES (pozri v tomto zmysle, najmä rozsudok z 20. apríla 1999, Nijhuis, C-360/97, Zb. s. I-1919, bod 30), si v zásade splnila povinnosť, ktorá jej vyplývala z poverenia udeleného týmto článkom vytvoriť systém, ktorý umožní pracovníkom prekonať prekážky, ktoré im môžu vyplynúť z vnútroštátnych predpisov schváleným pre oblasť sociálneho zabezpečenia (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 22. novembra 1995, Vougioukas, C-443/93, Zb. s. I-4033, bod 30; Molenaar, už citovaný, bod 14, a zo 16. decembra 2004, My, C-293/03, Zb. s. I-12013, bod 34). V tomto konaní sa netvrdí, že články 19 alebo 22 alebo akékoľvek iné ustanovenie nariadenia č. 1408/71 by bolo neplatné z hľadiska situácie, z ktorej vznikol spor vo veci samej a Súdnemu dvoru nebol predložený žiadny prvok, na základe ktorého by sa dalo usudzovať, že je to možné.

65 Ako však vyplýva z bodov 50 a 52 tohto rozsudku, mechanizmy zavedené, podľa prípadu, článkom 19 alebo článkom 22 nariadenia č. 1408/71 vyjadrujú vôľu zákonodarcu Spoločenstva dať prednosť riešeniu, podľa ktorého, pokiaľ ide o nemocenské vecné dávky, by mal poistenec v členskom štáte bydliska alebo pobytu, prístup k starostlivosti primeranej jeho zdravotnému stavu za rovnakých podmienok, aké platia pre osoby poistené v systéme sociálneho zabezpečenia tohto členského štátu (pozri tiež v tomto zmysle, pokiaľ ide o článok 22 nariadenia č. 1408/71 rozsudky z 3. júla 2003, van der Duin a ANOZ Zorgverzekeringen, C-156/01, Zb. s. I-7045, bod 50, a z 12. apríla 2005, Keller, C-145/03, Zb. s. I-2529, bod 45). Je pravda, že v súlade s článkom 36 nariadenia č. 1408/71 v prípade bydliska mimo územia príslušného štátu, vecné dávky poskytované inštitúciou miesta bydliska na účet príslušnej inštitúcie na základe najmä ustanovení článkov 19 a 22 tohto nariadenia, táto inštitúcia ich plne nahrádza. Pri

uplatňovaní svojej širokej miery voľnej úvahy však zákonodarca Spoločenstva mohol legitímne zvoliť, pri zohľadnení najmä prípadnej potreby dostať neodkladné zdravotné ošetrenie mimo príslušného štátu, že sa nevyžaduje od inštitúcie miesta bydliska, aby poskytovala, napriek praktickým a administratívnym ťažkostiam, ktoré z toho vyplývajú, vecné dávky v súlade s právnou úpravou uplatňovanou príslušnou inštitúciou, teda s právnou úpravou, ktorá nie je inštitúcii miesta bydliska dôverne známa.

66 Výklad nariadenia č. 1408/71 Súdnym dvorom v odpovedi na prvú prejudiciálnu otázku je potrebné chápať bez ujmy na riešení, ktoré vyplýva z prípadnej uplatniteľnosti ustanovení primárneho práva (pozri analogicky rozsudok Acereda Herrera, už citovaný, bod 38). Konštatovanie, že vnútroštátne opatrenie môže byť v súlade s ustanovením sekundárneho práva, v prejednávanej veci s nariadením č. 1408/71, nutne neznamená, že toto opatrenie sa vymyká z rozsahu pôsobnosti ustanovení Zmluvy (pozri v tomto zmysle rozsudky z 28. apríla 1998, Kohll, C-158/96, Zb. s. I-1931, bod 25, a zo 16. mája 2006, Watts, C-372/04, Zb. s. I-4325, bod 47). Z uvedeného vyplýva, že prípadná uplatniteľnosť článkov 19 alebo 22 nariadenia č. 1408/71 na situáciu, aká je vo veci samej, nevylučuje, že dotknutá osoba môže žiadať na základe primárneho práva prebratie určitých nákladov týkajúcich sa poskytnutej starostlivosti v opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v inom členskom štáte za odlišných podmienok prebratia nákladov, než sú stanovené v uvedených článkoch (pozri analogicky rozsudky z 12. júla 2001, Vanbraekel a i., C-368/98, Zb. s. I-5363, body 37 až 53, ako aj Watts, už citovaný, bod 48).

67 V prejednávanej veci treba najskôr preskúmať pri zohľadnení prvkov obsiahnutých v spise uvedených v bodoch 21 až 30 tohto rozsudku, či situácia aká je vo veci samej spadá do rozsahu pôsobnosti ustanovení citovaných v druhej prejudiciálnej otázke, t. j. článkov 18 ES, 39 ES a 49 ES. V tejto súvislosti nemecká a nórska vláda, ako aj Komisia so zreteľom na skutkové okolnosti opísané v návrhu na začatie prejudiciálneho konania a v odpovediach na žiadosť o vysvetlenia uvedené v bode 22 tohto rozsudku, vyjadrujú pochybnosti o uplatniteľnosti článkov 39 ES a 49 ES. Nórska vláda a Komisia okrem iného tvrdia, že Súdny dvor nemusí odpovedať na položenú otázku vo svetle článku 18 ES.

68 Čo sa týka najprv uplatniteľnosti článku 39 ES, je potrebné najskôr pripomenúť, že pojem „pracovník“ v práve Spoločenstva nie je jednotný, ale mení sa podľa oblasti, v ktorej sa má uplatniť (pozri najmä rozsudok zo 7. júna 2005, Dodl a Oberhollenzer, C-543/03, Zb. s. I-5049, bod 27). Pojem pracovníka použitý v rámci článku 39 ES a nariadenia č. 1612/68 sa úplne nezhoduje s pojmom, ktorý sa používa v oblasti článku 42 ES a nariadenia č. 1408/71 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. mája 1998, Martínez Sala, C-85/96, Zb. s. I-2691, body 31, 32, 35 a 36).

69 Pokiaľ ide o článok 39 ES podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora pojem „pracovník“ v zmysle tohto ustanovenia má dosah v rámci celého Spoločenstva a nesmie sa vykladať zužujúco. Za pracovníka je potrebné považovať každú osobu, ktorá vykonáva skutočné a účinné činnosti s výnimkou činností, ktoré sú tak obmedzené, že sa zdajú ako čisto okrajové a vedľajšie. Charakteristickou črtou pracovného vzťahu podľa tejto judikatúry je okolnosť, že osoba vykonáva plnenia počas určitého času v prospech inej osoby a pod jej vedením, za čo dostáva odmenu (pozri najmä rozsudky z 3. júla 1986, Lawrie-Blum, 66/85, Zb. s. 2121, body 16 a 17; Trojani, už citovaný, bod 15, ako aj Petersen, už citovaný, bod 45).

70 Z judikatúry tiež vyplýva, že na štátnych príslušníkov členského štátu, ktorí sa uchádzajú o zamestnanie v inom členskom štáte, sa vzťahuje pôsobnosť článku 39 ES (pozri v tomto zmysle rozsudky z 26. februára 1991, Antonissen, C-292/89, Zb. s. I-745, body 12 a 13; z 12. mája 1998, Martínez Sala, už citovaný, bod 32; z 23. marca 2004, Collins, C-138/02, Zb. s. I-2703, bod 57; Ioannidis, už citovaný, bod 21, ako aj zo 4. júna 2009, Vatsouras a Koupatantze, C-22/08 a C-23/08, Zb. s. I-4585, bod 36).

71 Pán von Chamier-Glisczinski tvrdí, že v okamihu vydania rozhodnutí DAK uvedených v bodoch 25 a 28 tohto rozsudku si hľadal prácu v Rakúsku a že situácia jeho manželky ako rodinného príslušníka spadá pod článok 39 ES.

72 Ako však vyplýva z bodov 26, 27 a 29 tohto rozsudku, Súdny dvor nemá k dispozícii žiadny prvok na podporu tohto tvrdenia. Ako totiž vyplýva z bodu 27 tohto rozsudku údaje poskytnuté žalujúcou stranou vo veci samej jednak v liste uvedenom v bode 22 tohto rozsudku a jednak na pojednávaní nie sú úplne koherentné a dajú sa skôr chápať tak, že v čase vydania uvedených rozhodnutí DAK pán von Chamier-Glisczinski podnikajúc kroky s cieľom prevziať podnik nachádzajúci sa v Rakúsku predsa zostal bývať v Nemecku a teda neuplatnil právo na voľný pohyb zaručené článkom 39 ES.

73 Za týchto podmienok nie je možné v tomto spore vo veci samej uplatniť článok 39 ES.

74 Ďalej pokiaľ ide o článok 49 ES treba najskôr pripomenúť, že žiadne ustanovenie Zmluvy neumožňuje abstraktným spôsobom určiť dobu alebo frekvenciu, od ktorej by sa poskytovanie služby alebo určitého typu služby už nemalo považovať za poskytnutie služby v zmysle Zmluvy. Pojem „služba“ v zmysle Zmluvy môže zahŕňať služby rozličného druhu, vrátane služby, ktorej poskytovanie trvá dlhšiu dobu, dokonca niekoľko rokov (pozri v tomto zmysle rozsudky z 11. decembra 2003, Schnitzer, C-215/01, Zb. s. I-14847, body 30 a 31, ako aj z 29. apríla 2004, Komisia/Portugalsko, C-171/02, Zb. s. I-5645, bod 26).

75 Z judikatúry Súdneho dvora predsa vyplýva, že ustanovenia Zmluvy týkajúce sa slobodného poskytovania služieb neupravujú situáciu, keď si štátny príslušník členského štátu zriadi svoje hlavné bydlisko na území iného členského štátu ako stále alebo v každom prípade bez časového obmedzenia, s cieľom, aby tam prijímal poskytované služby počas neobmedzenej doby (pozri v tomto zmysle rozsudky z 5. októbra 1988, Steymann, 196/87, Zb. s. 6159, bod 17; Trojani, už citovaný, bod 28; z 19. októbra 2004, Zhu a Chen, C-200/02, Zb. s. I-9925, bod 22, ako aj, pokiaľ ide o špecializované opatrovateľské ústavy, zo 17. júna 1997, Sodemare a i., C-70/95, Zb. s. I-3395, bod 38).

76 V prejednávanej veci sa na základe informácií uvedených v bodoch 22 až 24, ako aj v bodoch 26 a 27 tohto rozsudku zdá, že pani von Chamier-Glisczinski sa nepresťahovala do Rakúska v rámci dočasnej starostlivosti poskytovanej v špecializovanom ústave, v ktorom bola prijatá. Z týchto informácií totiž vyplýva, že si zriadila svoje bydlisko v tomto členskom štáte ako trvalé bez predbežného obmedzenia doby.

77 Za takých podmienok, ako tvrdí nemecká a nórska vláda, ako aj Komisia, sa článok 49 ES nemôže uplatniť v rámci tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania.

78 Z hľadiska konštatovaní týkajúcich sa uplatniteľnosti článkov 39 ES a 49 ES vyjadrených v bodoch 73 a 77 tohto rozsudku je potrebné pripomenúť, že pani von Chamier-Glisczinski ako nemecká štátna príslušníčka mala v každom prípade postavenie občianky EÚ na základe článku 17 ods. 1 ES.

79 Odchodom do Rakúska a zriadením si tam svojho bydliska si uplatnila práva, ktoré jej boli priznané článkom 18 ods. 1 ES. Situácia, v akej sa nachádzala, spadá pod právo voľného pohybu a pobytu občanov Únie na území iného členského štátu ako je štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi.

80 Za týchto podmienok treba preskúmať situáciu vo veci samej so zohľadnením práv, ktoré mohla odkázaná osoba ako pani von Chamier-Glisczinski ako občianka Európskej únie vyvodzovať z článku 18 ods. 1 ES.

81 Podľa znenia tohto ustanovenia má každý občan Únie právo slobodne sa pohybovať a zdržiavať na území členských štátov, pričom podlieha obmedzeniam a podmienkam stanoveným v Zmluve a v opatreniach prijatých na jej vykonanie.

82 V tejto súvislosti z judikatúry vyplýva, že možnosti, ktoré Zmluva otvára v oblasti voľného pohybu občanov Únie, by totiž nemohli mať plný účinok, ak by štátneho príslušníka členského štátu mohli od ich využitia odradiť prekážky pre jeho pobyt v inom členskom štáte vytvorené právnou úpravou jeho štátu pôvodu, ktorá penalizuje skutočnosť, že tieto možnosti uplatnil (pozri rozsudky z 23. októbra 2007, Morgan a Bucher, C-11/06 a C-12/06, Zb. s. I-9161, bod 26 a citovanú judikatúru, ako aj zo 4. decembra 2008, Zablocka-Weyhermüller, C-221/07, Zb. s. I-9029, bod 34 a citovanú judikatúru).

83 V prejednávanej veci je síce nesporné, že pani von Chamier-Glisczinski sa v dôsledku svojho presťahovania do opatrovateľského ústavu nachádzajúceho sa v Rakúsku, ktorý nie je zmluvným zariadením v zmysle § 72 SGB XI, nachádzala v nevýhodnej situácii, pokiaľ ide o vecné dávky stanovené týmto právnym predpisom v porovnaní so situáciou, v ktorej by sa nachádzala, keby požiadala o poskytovanie úplnej starostlivosti v zmysle § 43 uvedeného právneho predpisu v zmluvnom opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v Nemecku.

84 Keďže článok 42 ES stanovuje koordináciu právnych predpisov členských štátov a nie ich harmonizáciu, hmotnoprávne a procesné rozdiely medzi systémami sociálneho zabezpečenia jednotlivých členských štátov nie sú týmto ustanovením dotknuté, a teda ani nároky osôb začlenených do týchto systémov (pozri v tomto zmysle v oblasti voľného pohybu pracovníkov rozsudky z 15. januára 1986, Pinna, 41/84, Zb. s. 1, bod 20; z 30. januára 1997, de Jaeck, C-340/94, Zb. s. I-461, bod 18, ako aj Hervein a Hervillier, C-221/95, Zb. s. I-609, bod 16).

85 Za týchto podmienok nemôže článok 18 ods. 1 ES zabezpečiť poistencovi, že premiestnenie sa do iného členského štátu bude z hľadiska sociálneho zabezpečenia neutrálne, najmä v oblasti nemocenských dávok (pozri analogicky k článku 39 ES rozsudky z 19. marca 2002, Hervein a i., C-393/99 a C-394/99, Zb. s. I-2829, bod 51, ako aj z 9. marca 2006, Piatkowski, C-493/04, Zb. s. I-2369, bod 34). Ako uvádza Komisia vzhľadom na rozdiely systémov a právnych úprav členských štátov v tejto oblasti môže byť takéto premiestnenie v jednotlivých prípadoch pre dotknutú osobu viac alebo menej výhodné alebo nevýhodné podľa kombinácie vnútroštátnych právnych úprav uplatniteľných na základe nariadenia č. 1408/71.

86 Situácia, v ktorej sa pani von Chamier-Glisczinski nachádzala v dôsledku svojho premiestnenia do opatrovateľského ústavu v Rakúsku vyplývala skôr z kombinovaného uplatnenia nemeckých a rakúskych právnych predpisov upravujúcich oblasť rizika odkázanosti v súlade s nariadením č. 1408/71, ako z právnej úpravy v § 34 SGB XI. V prípade, že by vecné dávky boli stanovené rakúskou právnou úpravou v situácii odkázanosti, ako v situácii dotknutej osoby, v súlade s týmto nariadením by museli byť dotknutej osobe poskytnuté inštitúciou miesta bydliska bez ohľadu na obsah nemeckej právnej úpravy v tejto súvislosti a príslušná inštitúcia by tejto inštitúcii nahradila náklady na základe článku 36 uvedeného nariadenia.

87 Za týchto podmienok, keďže si Spolková republika Nemecko a Rakúska republika môžu slobodne zvoliť spôsoby ich systémov nemocenského poistenia, nemôže sa jeden z týchto systémov považovať za príčinu diskriminácie alebo znevýhodnenia len z dôvodu, že má nepriaznivé dôsledky v prípade jeho uplatnenia v súlade s mechanizmami koordinácie zavedenými podľa článku 42 ES v kombinácii so systémom iného členského štátu.

88 So zreteľom na vyššie uvedené, je potrebné na druhú položenú otázku odpovedať, že pokiaľ na rozdiel od systému sociálneho zabezpečenia príslušného štátu systém sociálneho zabezpečenia členského štátu, kde má bydlisko odkázaná osoba poistená ako rodinný príslušník zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby v zmysle nariadenia č. 1408/71, nestanovuje poskytovanie vecných dávok v danej situácii odkázanosti, článku 18 ES neodporuje za okolností, aké sú vo veci samej, taká právna úprava, ako je úprava stanovená v § 34 SGB XI, na základe ktorej príslušná inštitúcia odmieta za týchto okolností prebrať na neurčitú dobu nezávisle od mechanizmov zavedených článkom 19 alebo prípadne článkom 22 ods. 1 písm. b) tohto nariadenia, náklady spojené s pobytom v opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v členskom štáte miesta bydliska do výšky sumy zodpovedajúcej dávkam, na ktoré by táto osoba mala nárok, ak by jej bola poskytnutá rovnaká starostlivosť v zmluvnom zariadení nachádzajúcom sa v príslušnom štáte.

O trovách

89 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

1. **Pokiaľ na rozdiel od systému sociálneho zabezpečenia príslušného štátu systém sociálneho zabezpečenia členského štátu, kde má bydlisko odkázaná osoba poistená ako rodinný príslušník zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby v zmysle nariadenia Rady (EHS) č. 1408/71 zo 14. júna 1971 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodinných príslušníkov, ktorí sa pohybujú v rámci spoločenstva, v znení zmenenom, doplnenom a aktualizovanom nariadením Rady (ES) č. 118/97 z 2. decembra 1996 zmenenom a doplnenom nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1386/2001 z 5. júna 2001, nestanovuje poskytovanie vecných dávok v situácii odkázanosti, ako je situácia tejto osoby, článok 19 alebo článok 22 ods. 1 písm. b) uvedeného nariadenia samy osebe nevyžadujú poskytovanie týchto dávok mimo územia príslušného štátu príslušnou inštitúciou alebo na jej účet.**

2. **Pokiaľ na rozdiel od systému sociálneho zabezpečenia príslušného štátu systém sociálneho zabezpečenia členského štátu, kde má bydlisko odkázaná osoba poistená ako rodinný príslušník zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby v zmysle nariadenia č. 1408/71, v znení zmenenom, doplnenom a aktualizovanom nariadením č. 118/97 zmenenom a doplnenom nariadením č. 1386/2001, nestanovuje poskytovanie vecných dávok v danej situácii odkázanosti, článku 18 ES neodporuje za okolností, aké sú vo veci samej, taká právna úprava, ako je úprava stanovená v § 34 knihy XI zákonníka sociálneho zabezpečenia (Sozialgesetzbuch), na základe ktorej príslušná**

inštitúcia odmieta za týchto okolností prebrať na neurčitú dobu nezávisle od mechanizmov zavedených článkom 19 alebo prípadne článkom 22 ods. 1 písm. b) uvedeného nariadenia, náklady spojené s pobytom v opatrovateľskom ústave nachádzajúcom sa v členskom štáte miesta bydliska do výšky sumy zodpovedajúcej dávkam, na ktoré by táto osoba mala nárok, ak by jej bola poskytnutá rovnaká starostlivosť v zmluvnom zariadení nachádzajúcom sa v príslušnom štáte.

Podpisy